A°. 1827. N°. 41.

BREDASCHE COURANT.

Zaturdag *den 13 October.*

NOTIFICATIE.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Stad BREDA, ontvangen hebbende eene Missive van de Districts commissie tot aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst in de Nederlanden, gevestigd binnen deze Stad, verzoekende om aan de Ingezetenen kennis te geven dat gewoone kollecte voor het fonds zal plaats hebben op Woensdag den 17 October aanstaande.

Gelet op het Besluit van Z. E. den Heere Gouverneur der Provincie *Noord-Braband*, van den 30 Januarij 1827, A N°. 10.

Brengen het geen voormeld ter kennisse der Ingezetenen, met ernstige uitnoodiging, om tot instandhouding van dit fonds, waarvan de deelgeregtigden reeds een getal van 2298 uitmaken, naar hun vermogen bijtedragen, 't welk tevens eene gepaste gelegenheid is om hunne dankbaarheid aan den dag te leggen wegens den gelukkigen uitslag van den strijd voor het Vaderland en deszelfs bezittingen, en hunne erkentenis jegens de opoffering van bloed en leven door de dapperen, welker verminking of nagedachtenis, elk weldenkend Ingezeten gewisselijk blijft ter harte gaan.

BREDA, den 11 October 1827.

DE ROIJ vt.
Ter Ordonnantie van dezelve
De Secretaris der Stad,
OUKOOP.

NEDERLANDEN.

BREDA den 13 October.

Gisteren middag omstreeks twee uren hadden wij het genoegen, H. K. H. Prins en Prinses *Frederik* der Nederlanden alhier te zien passeren, van Brussel komende en zich naar s' Gravenhage begevende.

'sGRAVENHAGE den 8 October.

Wij hebben berigten uit Batavia van den 30 Junij, welke zeer gunstig zijn. Vele Pangerangs of inlandsche Vorsten, en andere voorname opperhoofden der muitelingen, hadden zich onderworpen. Eene kleine expeditie naar het Kalieaboesche heeft den vijand uit eene goede stelling achter de rivier Kodil verdreven en tot Lowono vervolgd. Men meende dat weldra alle de muitelingen zich zouden onderwerpen en de vorige rust op Java zoude hersteld worden.

Opdelving van een Romeinsch gebouw op ARENTSBURG, *bij* VOORBURG.

'sGRAVENHAGE den 11 October.

De opdelvingen hebben in dit loopende jaar, sedert de maand Junij tot nu toe, meestal met een aanzienlijk aantal arbeiders, plaats gehad, en derzelver uitslag is, zoo wel voor de oudere geschiedenis des lands, als voor de oudheidkunde in het algemeen, reeds aanvankelijk zeer belangwekkend en leerzaam.

Er zijn grondslagen van een uitgestrekt Romeinsch gebouw te voorschijn gekomen, waarvan de meeste allerduidelijkst hebben kunnen nagespoord worden, en terwijl eenige weinige reeds te voren uit den grond uitgehaald waren, en slechts aan flaauwe kenteekenen van den bodem herkenbaar zijn, leveren andere plekken weder nog het bestaande muurwerk, op, ter hoogte van meer of min ééne Nederlandsche el.

Men weet, dat de grond van Arentsburg en naaste omstreken ten allen tijde den naam van *den Burg* (oudtijds *het land ten Hoogen Burg*) behouden had, en dat zich over dit land een gemeentevoetpad van Voorburg naar Rijswijk, en dus O. en W., uitstrekte.

Het voornaamste opgedolven gedeelte van het gebouw ligt vlak langs dit gewezene voetpad of *Burgpad*, en wel, aan de Noordzijde de lagere, meest op wit zand liggende grondslagen, en, aan de Zuidzijde, de hooger liggende, welke grootendeels rusten op kleigrond, aangehoogd met houtskool, asch, heele of fijn gestooten pannen en potwerk, en zelfs oester en mossel-schelpen en dieren beenderen.

Aan deze Zuidzijde is het, dat men de vermelde overblijfselen van eigenlijke muren vindt, in een paar vertrekken, die op eenigen afstand van elkander zijn, en die, merkelijk dieper liggende dan de overige, kelders kunnen geweest zijn. Het is merkwaardig, dat beide deze kelders met eenen put voorzien zijn: de Oostelijkste heeft dien binnen in zijne muren, en deze put is in het vierkant gebouwd; bij den anderen kelder is de put, die ovaal gebouwd is, en op paalwerk rust, slechts weinige schreden verwijderd.

Dit aanzienlijkste gedeelte der opgraving bestaat omtrent 80 ellen N. en Z, en 60 ellen O. en W.

Verder heeft men, bij gedeeltelijke onderzoekingen van den grond, ruim 55 ellen meer Noordwaarts op, nog een uitgestrekt stuk vloer, en nog ruim 70 ellen verder, dus meer dan 125 ellen van het eerstgenoemd, den grondslag van eenen langen muur gevonden, O en W. loopende, en de geheele breedte van Arentsburg, (dat is omtrent 80 ellen) beslaande. Tot nog toe schijnt het, dat deze muur tot ringmuur van al het bovengenoemde diende, indien dezelve niet tot een ander gebouw behoort. Dit is het eerste, welke de wandelaars van 's Gravenhage komende ontwaren. Een weinig meer naar het Zuiden (omtrent 20 ellen) en wel bij het Oosteinde van den ondersteldeu ringmuur, moet een kleiner gebouw gestaan hebben, welligt met denzelven verbonden, waarvan vele brokken van kolommen in witten kalkachtigen steen bijéén gevonden zijn, doch waarvan de grondslagen, voor zoo ver men ten minste tot nog toe gegraven heeft, bijna geheel vernietigd waren.

De bouwmaterialen, in het algemeen, zijn, zoo wel natuurlijke, meest Duitsche steen, als de bekeede Romeinsche tigchels en pannen, alsmede lei voor de daken. Onder de pannen en andere gebakken steenen heeft men er vele met de merken van het XXX en sommige met die van het XVI en X Legioen; ook vele met het opschrift EX. GER. INF. (*Leger van Neder-Duitschland*) enz.

Dat de kalkmuren gekleurd en sommige met wel geteekend bloemwerk versierd waren, getuigen een groot aantal gevondene brokken.

De overblijfselen van vloeren zijn van kalk met klein gestooten pannen. Mozaïke vloeren, waarvan in oudere berigten melding bestaat, zijn hier nog niet te voorschijn gekomen.

De muren in het thans opgegrave gedeelte, meestal tot op de grondslagen afgebroken zijnde, heeft men ook nog geene groote voorwerpen van kunst of van huisraden gevonden. Desniettegenstaande zijn er tallooze stukken van het fijne Romeinsche aardewerk, bekend onder den naam van *terra sigillata*; of, bij anderen, van *terra samia*, voor den dag gekomen, waaruit een dertig- of veertigtal, met figuren, genoegzaam geheel heeft kunnen zamengesteld worden, en vele andere zoo ver, dat men het grootste gedeelte der teekening kan zien. Deze allen maken eene fraaije en leerzame reeks uit van kunstwerken van het tijdvak der Romeinsche keizeren, in eene soort van vaatwerk, waarvan bijna nooit ongeschondene voorwerpen te vinden zijn.

Een andere reeks van 130 à 140 van deze, is gemerkt met namen der pottebakkers.

De brokken van ander potwerk zijn mede in zoo groot aantal, dat men, bij gissing, ver over de 2000 bodems van dezelve telt. Onder deze zijn een aantal fragmenten van de groote olie- en wijnkruiken, die van onder in eene punt eindigen, denkelijk de *amphorae*, of veelligt de *dolia* der Romeinen, welke insgelijks, of met het ingedrukte merk der fabrijk, of met het ingekraste merk van hun gewigt voorzien zijn.

Zeer veel gebroken glas komt ook te voorschijn, welke, aan de ooren, enz., te oordeelen, tot middelmatig grootee flesschen behoord moet hebben.

De voorwerpen van huisraad en sieraad bestaan in brons, waaronder een klein liggend jagthondje uitmunt, en eenige kleedergespen, *drie* vingerringen, eenige schrijf-*stijlt*, koperen en ijzeren sleutels; alsmede een ijzer drievoetje waarbij eene soort van dito komfoor, een bronzen bekertje, en een slijpsteen schijnen te behooren; welke voorwerpen, alle vier, in denzelfden waterput, in den eenen der kelders gevonden zijn. Doch wapentuig is er niet ontdekt.

Van inscriptien bezit men nog niets dan fragmenten, gevonden onder de stukken van kolommen, bij den ondersteldeu ringmuur. Een andere brok steen draagt twee letters uit de middeleeuwen, meest gelijkende naar Gothische.

Terwijl de Nestor der Hollandsche geleerden penningen van *Constantinus*, en zelfs van *Valentinianus* vermeld heeft, als op Arentsburg gevonden, zijn er, bij de tegenwoordige opzettelijke opdelving, nog geene latere, dan van *Maximinus Pius* aangetroffen. Van deze zijn er verscheiden zilveren bijeen gevonden, met die van deszelfs naaste voorgangers *Septimius Severus Caracalla*, *Alexander Severus* en *Julia Mamaea* alle in den kelder met den put. Nog eene andere plek heeft eene dergelijke vonds opgeleverd; doch over het algemeen is het grootste gedeelte derzelve in brons van de eerste en tweede grootte, van de eerste keizers, en verspreid gevonden. Doch ook van veel lateren tijd zijn een paar stuks in zilver te voorschijn gekomen, de een van *Jan I*, Graaf van Holland, de ander van *Maximiliaan* en *Filips* van Oostenrijk, en dus van de XIII en XV eeuwen.

Zoo ver zich het gevondene gebouw thans laat beoordeelen, gelijkt hetzelve het meest naar de Romeinsche *villae*, of lustplaatsen in Engeland waarvan verscheidene opgedolven en in plaats uitgegeven, doch bij veele oudheidkundigen, op het vaste land min bekend zijn. Gelijkenis met een Romeinsche legerplaats bij Neuwied, onlangs door de heeren *Derow* en *Huedeshage* op nieuw uitgegeven, is nog weinig bespeurd, ten zij veelligt de twee middelste nog onvolledig bekende gebouwen van die legerplaats daartoe in aanmerking konden komen. Zeker is het althans, dat de Romeinsche sterkte aan den mond des Rijns, het huis te *Britten*, thans door de zee verzwolgen, geenszins overeenkwam met het gesticht bij *Voorburg*, en veel kleiner was dan dit. Immers maakt het thans ontdekte, en zelfs de geheele grond van Arentsburg slechts een gedeelte uit van het Romeinsche gebouw, vermits de grondslagen ontwijfelbaar onder de aangrenzende eigendommen voortloopen. Doch jammer is het, dat eene in den jare 1771 geschotene sloot langs het voetpad, en dus dwars door Arentsburg, en dwars door het oude gebouw heen loopt, en derhalve een gedeelte der grondslagen vernielende, juist het verband van de hoogere met de lager liggende gedeelten heeft afgebroken, welk nu zeer moeijelijk in teekening te herstellen is, doch welligt in geval van voortzetting der opdelving, duidelijker zal worden.

Tot de beschrijving en uitgave met platen van deze belangrijke oudheidkundige ontdekking op Lands kosten, heeft Z. M. goedgunstig vrijheid gelieven te verleenen. C. J. C. REUVENS.

Men zal trachten de opdelving nog eenige dagen, zoo lang het jaargetijde zulks toelaat, bloot en zigtbaar te houden. Liefhebbers van oudheden, die verlangen dezelve inmiddels te bezigtigen, kunnen zich, tot nadere aankondiging toe, te dien einde, met opgaaf van naam en qualiteit, aanmelden op de hofstede zelve alle dagen van 12 tot $1\frac{1}{2}$ ure.

BENSCHOP den 5 October.

Onder de personen in de afgeloopene maand binnen deze gemeente overleden, bevond zich de circa 85 jarige landman *Jan Thomasz. Beijen*, se-

dert den jare 1799 weduwenaar van *Jannigje van den Bos.* — Als iets merkwaardigs is opgeteekend, dat uit dit huwelijk, hetwelk 31 jaren heeft bestaan, 12 kinderen zijn verwekt, — dat deze ter wereld hebben gebragt 121 kinderen, en deze wederom 50 kinderen — Zoo dat uit het gemelde huwelijk tot heden in het geheel ter wereld gekomen zijn 183 menschen; — wordende bij het overlijden van gezegden *Jan Thomasz. Buijen*, (hetwelk plaats had op Zondag den 30 Sept. 1827) nog in leven bevonden 11 kinderen — 79 klein kinderen en 36 achter klein-kinderen, makende alzoo een getal van 126 personen.

RUSLAND.

PETERSBURG den 25 September.

Alhier is een legerberigt van het Kaukasische armee-korps publiek gemaakt, volgens hetwelk de generaal *Krassowskij*, den 29 Augustus, in de nabijheid van Etschmiadzine, eenen zoo roemvollen als bloedigen strijd met een talrijk Persisch korps, onder bevel van *Abbas Mirza*, heeft gehad. Het vijandelijk korps was 25000 man sterk, als: 10000 man infanterie en 15000 man kavalerie. In dit bloedig gevecht hebben wij 1154 man verloren, waaronder 335 gekwetsten; de overste *Gollowin* en de majoor *Bolzser*, benevens 4 andere officiers zijn gesneuveld, en onder de gewonden telt men 17 officieren. De generaal *Krassowskij* is zelve zwaar aan den arm gewond geworden. De vijand heeft 3000 man verloren.

De Perzen hadden het versterkte klooster van Etschmiadzine, hetwelk tot een voorpost verstrekt, overvallen en belegerd; zoodra de generaal *Krassowskij* hier van onderrigt werd, als ook dat de vijandelijke batterijen die plaats zeer benaauwden, trok hij met 3000 man derwaarts en viel den vijand aan, alhoewel dezelve bijna tienmaal sterker was, uit vreeze Etschmiadzine te zullen verliezen. De snelle beweging onzer kolonnen, door de artillerie ondersteund, wierp den vijand overhoop, welke zijne positie met een groot verlies aan dooden verliet. De steile afgang van eenen met rotsen doorsneden weg, en het ongeluk welke eenige wagens trof, stremden den marsch onzer troepen; in dit oogenblik rukte de vijand van alle kanten aan, en zijne 21 kanonnen deden onze equipagie groote schade; verscheidene korpsen infanterie en kavalerie vielen onze troepen met onstuimigheid aan, doch werden met de bajonet terug gedreven, en onze goed gerigte artillerie bragt den vijand een groot verlies toe. Twee werssten van het klooster werden de Perzen voor de tweedemaal op alle punten geslagen. De verwoestingen welke ons geschut op de vijandelijke gelederen aanrigtte, was verbazend; op vele plaatsen was de grond tot aan de monden onzer kanonnen met vijanden bedekt.

Toen de generaal *Krassowskij*, te Etschmiadzine binnen trok, vernam hij, dat de belegerden des nachts hunne batterijen hadden weggebragt en naar het hoofdkorps waren teruggetrokken; dat het garnizoen der plaats met onverschrokken moed alle de aanvallen des vijands had afgeslagen en hem aanmerkelijke verliezen had toegebragt.

OOSTENRIJK.

WEENEN den 29 September.

Z. K. H. de infant don *Miguel* heeft zich heden, vermoedelijk om de gelukwenschingen bij gelegenheid van zijn naamfeest te ontgaan, naar het naburig Baden begeven, alwaar hij tot overmorgen zal blijven. Na zijne terugkomst zal Z. K. H., ingevolge uitnoodiging van Z. M. den Keizer, die in deze hoofdstad is teruggekeerd, de vertrekken in den Amalienburg gaan bewonen. Men leidt hieruit af, dat deze Prins nog zoo spoedig niet naar Lissabon zal op reis gaan.

GROOTBRITANNIE.

LONDEN den 6 October.

De Koningin weduwe van Wurtenberg, zuster van onzen Koning, welke eenige tijd in Engeland heeft door gebragt, zal den 9 dezer met Zr. Ms. jacht *Royal Souvereign*, van hier vertrekken.

Men heeft alhier berigten uit Napoli di Romania tot den 16 Augustus. De rust bleef er heerschen. Het Grieksche gouvernement had een besluit genomen waarbij alle officiers en soldaten die aan de bevelen van den generaal *Church* niet willen gehoorzamen, in staat van rebellie worden verklaard. *Grivas* welke het fort van Palamidi of Palamedes bezet houdt, heeft verklaard hetzelve te zullen verlaten en met zijne troepen te marcheren werwaarts de opperbevelhebber hem zal bevelen. De inwoners keerden alle weder naar hunne woningen terug. Dewijl de Fransche kolonel *Fabvier* geweigerd heeft onder de bevelen van den generaal *Church* te staan, zoo heeft het Grieksche gouvernement een besluit genomen waarbij *Fabvier* verklaard wordt niet langer in Grieksche dienst te zijn, indien hij de orders van den oppergeneraal niet nakomt. Dit besluit is aan *Fabvier* gezonden, doch zijn antwoord was nog niet ontvangen.

Den 13 Augustus had de generaal *Church*, te Napoli, twee rapporten ontvangen van *Colocotroni* en *Nikitas*; het een is gedagteekend Kyritzova, en het andere uit de engte van Derveni, beide van den 10 Augustus. *Colocotroni* geeft te kennen dat hij 8000 man bijeen heeft waarmede hij naar Patras zal trekken om die belangrijke vesting te belegeren, hij had echter gebrek aan ammunitie en levensmiddelen, waarom hij verzoekt. *Ibrahim* had het plan om Sparta te onderwerpen en als dan naar Tripolitza te trekken; hij werd echter zoodanig door de Grieken onder *Gennaios* en *Nikitas* bestookt, dat hij naar Mesena was terug gekeerd. *Nikitas* geeft verslag van een gevecht hetwelk hij den 8 Augustus in de engte van Leondari met de Arabieren gehad heeft. Bij het aanbreken van den dag had *Nikitas* den vijand overvallen en hem een groot verlies toegebragt. Het gevecht had 7 uren geduurd en meer dan 300 Arabieren waren gesneuveld. Vele muilezels waren in handen der Grieken gevallen. Uit deze rapporten blijkt dat de Grieken met nieuwen moed tegen de Arabieren zijn opgetrokken, en de oorlog op Morea nog in geenen deele geëindigd is.

De vredesonderhandelingen tusschen Brazilie en Buenos-Aijres zijn afgebroken en de vijandelijkheden zullen spoedig worden hervat.

FRANKRIJK.

PARIJS den 7 October.

De Koning is heden alhier aangekomen en heeft eene bijzondere audientie aan den prins *de Polignac*, onzen ambassadeur van het Engelsche hof, gegeven.

De brieven uit Barcelona van den 29 September, melden dat de Koning van Spanje den 28 te Tarragona is aangekomen. De wegen waren bedekt met koninklijke vrijwilligers welke overal geschaard stonden.

De berigten uit den Levant zeggen dat de vloten der verbondene Mogendheden zich bezig houden om de vijandelijkheden tusschen de Turken en de Grieken te doen staken. Ongelukkig is het dat de Engelschen overal te laat zijn gekomen. De Engelsche gezant, de majoor *Graddock*, welke naar Egijpte is gezonden om den Pacha te overreden en des noods te bevelen de vloot niet uittezeilen, kwam 3 dagen nadat de vloot reeds vertrokken was; de Engelschen hebben pogingen aangewend om de vloot te verhinderen te Navarino binnen te loopen, doch te vergeefsch, zij zijn te laat gekomen; de Engelsche admiraal *Codrington*, is daarop met zijn eskader naar Navarino gezeild, doch kwam aldaar aan 3 dagen na dat de troepen van den Pacha waren ontscheept. Ook blijkt het dat de Turken en Egijptenaren zich weinig storen aan de orders der Mogendheden, ten minste *Ibrahim* is met de meeste woede te velde getrokken en houdt zich bezig het zuidelijk gedeelte van Morea te onderwerpen, en gelijk zijne gewoonte is, alles te vuur en te zwaard te verwoesten.

De heer *Eynard* heeft aan de Europesche comité's ten behoeve der Grieken, eene circulaire gezonden, gedagteekend: *Beaulieu, in Zwitserland, den 1 October 1827*, waarin onder anderen gezegd wordt:

» Ik ontvang op dit oogenblik brieven uit Napoli di Romania van den 19 Augustus. *Grivas* heeft het fort Palamidi aan den generaal *Church* overgegeven, en alle Grieksche chefs hebben zich aan de discipline onderworpen met toestemming om als rebellen behandeld te worden indien zij niet aan de bevelen gehoorzamen.

» Volitza en Calavrita zijn door de Turken verlaten, welke door de Grieksche troepen, onder bevel van den zoon van *Colocotronie*, geslagen zijn.

» *Nikitas* heeft insgelijks voordeelen op de Egijptenaren behaald en een groot convooi bemagtigd.

» De Grieken zijn overal met hoop en moed bezield; zij zenden naar alle kanten expeditien af, om hunne limiten vóór den stilstand van wapenen zoo veel mogelijk uit te breiden."

Mengelingen.

CHARADE.

Mijn eerste komt in menig lied,
En boek of cataloog te voren,
O ja bestond mijn tweede niet,
Des gravers arbeid was verloren;
Wilt g'een persoon wiens rang en staat,
Door elk nem doet eerbiedig groeten,
Neem dan slechts mijn geheel te baat,
En gij zult dien persoon ontmoeten;
Of zoo gij mogelijk u vrind,
Een lekkere drank wil presenteeren,
Neem weer 't geheel 'k wed dat g' iets vind,
Om hem regt smaaklijk te trakteeren.

TWEEDE CHARADE.

Mijn eerste is een gragt in Hollandsch oord gelegen,
Mijn tweede houdt geweld van vloed en stormen tegen,
't Geheel schaf ik een drank tot aan des werelds end,
Waar van zoo meenig een het waare nut niet kent,
Om dat vrouw matigheid wordt uit het oog verloren,
Raad nu eens wie ik ben kan 't raadsel u bekoren.

137ste Koninklijke Nederl. Loterij.

EERSTE KLASSE.

9de Lijst. No. 19526, een prijs van *f* 1000.
10de Lijst. Geene.
11de Lijst. No. 19449, een premie van *f* 10000.

Te BREDA, bij F. B. HOLLINGÉRUS PIJPERS, Boekdrukker en Boekverkooper.